

Vedr.: Forældrefremmedgørelsessyndrom – findes det?

Dette notat er oprindelig udarbejdet til klienter hos Litehouse Consult, som er involveret i en social- og samværssag, hvori der hævdes at foregå "forældrefremmedgørelse".

I notatet redegøres der for mit kendskab til forskningen om dette fænomen.

Notatet tager udgangspunkt i en gennemgang af forskningen om "forældrefremmedgørelse", som præsenteres i Saini, M., Johnston, J.R., Fidler, B.J. & Bala N. (2016). Empirical Studies of Alienation. *Parenting Plan Evaluations: Applied Research for the Family Court*, 374-430.

1. Resumé

Begrebet "forældrefremmedgørelsessyndrom" er ikke veldefineret. Empiriske studier har vist, at syndromet ikke optræder som en pålidelig faktor i samværs- eller socialsager.

Der er således ikke konstateret en sikker validitet eller reliabilitet bag begrebet, der er ingen diagnostiske metoder og ingen sikre interventionsmetoder. Tværtimod kan forsøg på at ændre relationen mellem et barn og en forælder, som barnet tager afstand fra, forværre relationen yderligere. Og det er ikke nødvendigvis til barnets bedste at have eller få kontakt med den forælder, det afviser.

Der er ikke belæg for at påstå, at kontakt med begge forældre gavner et barns trivsel og udvikling i alle situationer. Påstand om "forældrefremmedgørelse" medfører tværtimod en risiko for, at man overser andre væsentlige og velbegrundede årsager til, at et barn ikke ønsker kontakt med den ene forælder.

De 58 studier, der er foretaget af begrebet, og som indgår i den nævnte forskningsgennemgang, der ligger til grund for dette notat, er overordnet præget af ikke at leve op til gode forskningsstandarder. Der er hverken empirisk valideret evidens for ætologi, prognose eller behandling.

2. Findes fænomenet "forældrefremmedgørelsessyndrom"?

Begrebet "forældrefremmedgørelsessyndrom" (Parental Alienation Syndrome, herefter benævnt PAS) blev introduceret af psykiateren Richard Gardner i 1985. Begrebet skulle angiveligt dække over et adfærdsmønster, som udvises af børn, der er blevet manipuleret af den ene forælder til at tage afstand fra den anden forælder, typisk i en skilsmisse- eller samværssag.

Begrebet er kontroversielt, da Gardner aldrig selv har præsenteret forskningsmæssige beviser for, at PAS eksisterer. Senere forskning har heller ikke kunnet bekræfte, at PAS findes som et samlet syndrom. PAS er aldrig optaget i hverken det amerikanske eller det danske diagnostiske system, og i England er man gået helt bort fra at bruge begrebet i retssager om forældremyndighed.

De forskellige symptomer, der indgår i PAS, findes naturligvis: Et barn kan udvise angst, frygt, disrespekt, fjendtlighed for eller afstandstagen til den ene af sine forældre. Men man kan ikke dermed konkludere, at barnet er blevet manipuleret til at have denne adfærd; forskningen bekræfter altså ikke, at disse symptomer i sig selv viser, at der er foregået nogen manipulation af barnet. Tværtimod kan barnets adfærd være velbegrundet, f.eks. i forhold hos den forælder, barnet tager afstand fra, eller i relationen mellem dem.

PAS-begrebet er baseret på en antagelse om, at børn kan manipuleres til at lyve om f.eks. overgreb eller krænkende adfærd fra en forælder. Forskning har dog vist, at det er meget vanskeligt at manipulere børn til at lyve om dette.

PAS-begrebet hviler også på den antagelse, at børn tager skade af at miste kontakten til den ene forælder. Man har imidlertid ikke kunnet påvise dette forskningsmæssigt, dvs. at der ikke er evidens for at antage, at barnet har eller får følelsesmæssige problemer som følge af den manglende kontakt til en forælder, som barnet tager afstand fra. Det er tværtimod ikke altid bedst for et barn at have kontakt med begge sine forældre.

PAS-begrebet er en simplificering af et meget komplekst område, som synes at have til formål at fremstille den ene forælder som skyldig i noget mod den anden forælder. Selve beskyldningen om PAS fungerer konfliktoptrappende, fordi den rummer hypotesen om, at den ene forælder er "skyldig" og den anden forælder "uskyldig". Det vil sige, at man polariserer en i forvejen anspændt situation, hvis man hævder, at der er tale om forældrefremmedgørelse under en samværskonflikt.

Clemente og Padilla-Racero (2016) går så langt som til at kalde PAS en "ideologi" og ikke en "videnskab" (When courts accept what science rejects: Custody issues concerning the alleged "parental alienation syndrome". *Journal of Child Custody*, 13(2-3), 126-133.)

3. Differentiering

Der findes i dag ingen metoder til at differentiere PAS fra velbegrundet afstandstagen til den ene forælder. En velbegrundet afstandstagen kan f.eks. være omsorgssvigt, overgreb, vold (eller at barnet har været vidne til partnervold), grænseuklarhed eller afvigelser i relationen.

Nogle har betragtet fremmedgørelsen hos barnet som et udtryk for en forstyrrelse i barnets udvikling, men der er ikke belæg for denne påstand.

Der findes ingen studier af forholdet mellem årsag og effekt. Vi ved altså ikke, om forælderen selv startede med at udvise en afvigende adfærd, udviste nedsatte forældreevner eller krænkede barnet forud for barnets afvisning af den forælder. Barnets afvisning af en forælder kan altså pege tilbage mod forhold hos denne forælder selv.

4. Hvad kan forårsage, at børn tager afstand fra en forælder?

Gardner hævdede, at PAS opstår som følge af, at den ene forælder manipulerer barnet eller påvirker barnet til at tage afstand fra den anden forælder, og at barnets adfærd altså ikke har andre væsentlige årsager end manipulation.

Det følger heraf, at den anden forælder er uden andel i årsagen til barnets adfærd. Studier viser imidlertid noget andet.

Et studie støtter f.eks., at der kan være tale om en dynamik mellem begge forældre, som påvirker barnet til at tage afstand fra den ene af dem, og at den "fremmedgjorte" forælder altså selv bærer en del af ansvaret. Dette studie tyder på, at barnet i en sådan situation knytter sig til den af forældrene, som samtidig har en varm forældrestil, og tager afstand fra en forælder, som har en kold forældrestil, forstået som manglende empati og indlevelse i barnet.

5. Intervention

Hvad kan og bør man gøre, hvis et barn tager afstand fra den ene forælder? Forskningen kan desværre ikke give noget entydigt svar. I USA har man forsøgt med en lang række forskellige måder at intervenere på, og udfaldet fremstår tilfældigt: I nogle sager forbedres relationen, i andre sager forværres relationen.

Forskningen kan ikke svare på, hvilken prognose situationen har, eller hvordan den skal behandles. Forsøg på at ændre relationen kan netop forværre relationen, også selv om forsøget er af terapeutisk eller undervisningsmæssig karakter. Og man kan ikke på forhånd fastslå, om intervention vil gavne eller skade barnet.

Der er ikke evidens for, at intervention kan føre til en god relation til begge forældre på én gang. Tværtimod advarer forskerne om, at man skal være forsigtig med, at fokus på påstand om PAS kan aflede opmærksomheden fra det egentlige problem.

Gardner præsenterede selv en hypotese om, at barnet om nødvendigt må fjernes fra den forælder, der angiveligt har manipuleret det, og placeres hos den "fremmedgjorte" forælder for at genoprette relationen. Også selv om dette medfører, at man må afskære barnet fra kontakt til den forælder, barnet er mest knyttet til.

Clemente og Padilla-Racero (When courts accept what science rejects: Custody issues concerning the alleged "parental alienation syndrome" 2016. *Journal of Child Custody*, 13(2-3), 126-133) kalder dette for "trusselsterapi", og det har påviseligt negative følgevirkninger for barnet.

Venlig hilsen

Iben Elene Oksfeldt

Cand.psych., indehaver af Litehouse Consult

Tel +45 2124 4444

iben.elene@litehouseconsult.dk